

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁST STRANÁCH.

<p>Predplatná cena: Na celý rok... 8.— kor. Na pol roka... 4.— « <i>Jednotlivé číslo 16 hal.</i></p>	<p>Hlavný redaktor: Dr. ALEXANDER ERNSZT Zodpovedný redaktor: JÁN BARTOS, krajinský vyslanec Za vydavateľstvo zodpovedný: JÁN MOLNÁR, pápežský prälát</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo: Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.</p>
---	---	--

Kresťansko-sociálne shromaždenie v Prešporke.

Jeho Eminencia kardinál, knieža-primas v shromaždení kresťanských socialistov.

Neunavene účinkujúci kresťansko-sociálny spolok prešporský behom jedného mesiaca vydržoval až dve shromaždenia. Jedno shromaždenie usporiadal 27. augusta, druhé ale 29. septembra. Toto shromaždenie zvláštnej významnosti dosiahlo nadovšetko tým, že ho vysokou prítomnosťou vyznačil i jeho Eminencia kardinál, knieža-primas Uhorska dr. Ján Csernoch. Intelligencia mesta, všetky triedy mestského obyvateľstva, zvlášte ale robotníctvo z mesta a okolia vo veľmi veľkom počte i z tejto príležitosti do posledného miesta zaplnili mestskú redutu, kde shromaždenie vydržované bolo.

Zrejším, nepodvratným dôkazom veľkej zaujatosti, akou všetky triedy obyvateľstva Prešporka chovajú sa ku pohybu kresťansko-sociálnym, je skutočnosť, že i toto shromaždenie prítomnosťou svojou poctili nasledovní:

Dr. Medard Kohl, vysvätený biskup; dr. Franc Koperniczky, prešporský prepoš; dr. Anton Leopold, pápežský prälát, správca arcibiskupskej kancelárie; dr. Šimon Való, pápežský prälát; Árpád Kazacsay, opátnik, mestský farár; barón Gabriel Jeszenák, dr. Viktor Kereszty, Karol Vincze, Anton Dotter, prešporskí kanonici; rytier Evarist Czajkowszky, pápežský komorník, farár; Georg Szmrecsányi, fõispán, komisár vlády; Alojsová Riegele; Robert Dröxler a Desider Pongrácz, kráľovskí sudcovia; grófkya Helena Szapáry a Elisabeta Pálffy; Gejza Bozóky, professor university, predseda katolíckej autonómnej obce; Ján Magyar, podpredseda katolíckej autonómnej obce a mnohí iní.

Dr. Gabriel Orbán, predseda prešporského kresťansko-sociálneho spolku, presne o 6. hodine zahájil shromaždenie a po srdečnom privítaní prítomných oznámil, že v shromaždení rečníť budú Štefan Haller a Ján

Bartos, krajinskí vyslanci kresťansko-sociálnej ľudovej strany, taktiež i Franc Hemala, provinciálny poslanec rakúsky. Zatým na rečníšte vystúpil a nasledovnú reč povedal krajinský vyslanec

Štefan Haller:

Päť rokov trvajú už permanentné zápasy, plné hojného prekvapenia a neočakávaných obrátov. Každý nový neočakávaný obrat, zdá sa, že nás povedie ku brehom pokoja. I prítomne stávajú sa takéto obraty a mnohí to snád za odvážlivosť držia, že práve včel vydržujeme shromaždenie. My ale okrem vojny máme ešte aj iné boje a preto vydržujeme toto shromaždenie. Z tejto príležitosti idem poukázať na jednu veľkú chybu, ktorú jestli odstránime, snád si pomôžeme vo veľkej všeobecnej biede. Už sme sa dosť ponosovali na to, že v hospodárskom živote zaplňujeme zástoj desiateho rangu; už sme dosť poukazovali na to, že z nášeho potu povstávajú paláce a zakaiaľ milliony sotva vedia vyžiť, zatiaľ desattisíce prehŕňajú sa v pozemských pokladoch, hospodársky život ďalej kráča cestou, ktorá viedla ku nášemu ožobráčeni. Všetky naše ponosy nepomohly nám v minulosti a nepomôžu nám ani v budúcnosti. Naše sily treba nám spojiť, aby sme mohutné a desať millionom katolíkov hodné účinkovanie vyvinúť mohli. Začiatok má v tom pozostávať, že nám treba zpät uviesť panovanie kresťanskej mravnosti. Predovšetkým proti tomu treba nám bojovať, aby nebolo dovoleno majetnosť zadovážiť si akýmkoľvek spôsobom.

Ja som tej mienky, že v dobre sriadenom štáte vedúci zástoj patrí intelligencii, jestli ale intelligencia nemá sociálneho citu, pozbavuje sa práva ku vodcovstvu. Za terajších okolností ale najdôležitejšie je účinkovanie robotníctva. Nedajme sa tým zavádzať, že prítomne mnohí vyhlasujú sa za priateľov ľudu. Sociáldemokracia vábi ľud. Katolícka cirkev i dnes dobre vie, ako treba srovnat podmienky pozemského blahobytu s mravnosťou a s božskými službami. Katolícka cirkev to nikdy neohlavovala, že chudobní ľudia nemajú sdužovať ich sily a spájať sa v moderných organizáciách. Sociáldemokrat má pred očami vždy len pozemský blahobyť, ktorý ale

keď mu je na kocku postavený, nevie tak vydržať, ako kresťanský socialista, ktorý vie, že jestvujú aj vyššie, vznešenejšie ideále, ktoré pozdejšie zabezpečujú mu odplatu. Hlavný rozdiel medzi oboma je ten, že kresťanský socialista, ako kresťan, ktorý vlastnú svoju miluje, dľa svojej viery chce žiť a svedomite pracovať, kdežto sociáldemokrat chvastať sa tým, že nemá viery a vlasti, chce žiť bez práce a vo všetkom hľadá len svoje pohodlie.

My chceme ďalej cestou pokroku stúpať pod vodcovstvom cirkvi a pod nacionálnou, lež kresťanskou zástavou, my chceme nový svet, ktorý ale všetko to podrží, čo v starom bolo dobré; pod túto zástavu pevne sa chceme sdružiť.

Pod rečou Hallera prišiel jeho Eminencia kardinál, knieža-primas, ktorého pri vchode reďuty privítal fõišpán Georg Szmrecsányi a na čele bielo oblečených dievčat vzletnou rečou pozdravil spolupredseda spolku Peter *Haverla*. Ako jeho Eminencia vstúpil do dvorany shromaždenia, prepočetní prítomní prijali ho hlučnými ováciami a v mene spolku veľkými slovami privítal ho predseda spolku Gabriel *Orbán*. Štefan Haller zakľúčil jeho reč a po ňom za všestrannej hlbkej pozornosti rečnil Franc *Hemala*, rakúsky provinciálny vyslanec. Po ulahnutí ovácií, nasledovnú reč povedal krajinský vyslanec Kresťanskej Soc. Lud. strany

Ján Bartos:

Nepriatelia cirkvi a kresťanského ľudu — povedal — nie sú ani tak veľmi početní. Smele môžeme tvrdiť, že obrovský počet obyvateľstva Uhorska není bez viery. Tí, čo sa beznáboženstvom buď verejne, buď potajomne chvastajú, nečinia ani desiatu čiastku krajinského obyvateľstva. Vzdor tomuto ale čo vidíme? To, že niekoľko zlomyseľných, mravne spustlých ľudí, milliony a milliony kresťanského ľudu za nosom vodí, proti ich záujmom pracuje, ba ich natolko zaslepuje, že i sám pobalamútený ľud kresťanský pomáha im prenasledovať cirkev a kresťanské občianstvo vytísať zo života verejného.

Malý zlomok nepriateľov kresťanstva úspešne vytísa kresťanov z posicíí, ktoré cez tisíc rokov svedomite a statočne zaujímali.

Ten špatný duch, ktorý dnes panuje, že skoro každý človek, čo dajaké miesto verejného života zastupuje, nemá smelosti verejne priznávať sa ku kresťanstvu, a že tupenie cirkevných obradov a osobností považuje za protekciu ku ďalšiemu svojmu uplatneniu — není nič iného, ako následok tej hnusnej práce, ktorú nepriatelia kresťanstva prítomne prevádzajú tým cieľom, aby ľud do pohanstva uvalili. Keď malého počtu zorganizovaní nepriatelia kresťanstva tak úspešne vedia pracovať proti nezorganizovaným massám kresťanov, aj tieto kresťanské massy majú sa zorganizovať a vtedy istotne zvíťazia. Zatým rečník obsérne vykladal spôsoby, ciele a významnosť kresťansko-sociálneho organisovania.

Najhlavnejšie úlohy kresťanského socializmu predniesol v troch bodoch. Prvé je obrana viery. Viera, náboženstvo nikoho nehatí v pokroku a v jeho práci.

Viera nikoho neuvaľuje do biedy. Tí, čo ľud utláčajú, nemajú viery a neznajú Boha. Kresťanského socializmu povinnosťou je poučiť ľud, že proti sebe samému a proti svojej vlasti hrozne sa prehrešuje každý, kto sa dá naviesť, aby svoju vieru opustil.

Kresťanského socializmu úlohou je ďalej vzdelávať a poučovať ľud. V minulosti to bolo našou veľkou chybou, že sme obyčajne našich nepriateľov nasledovali.

Následkom toho často prijali sme mnoho takých vecí, ktoré pozdejšie zapríčinili nám veľa škody a zármutku. Ľud nám treba poučiť o všetkých právach a povinnosťach hospodárskych, politických, cirkevných a spoločenských.

Terajšie hospodárske boje tiež veľké úlohy nakladajú kresťanskému socializmu. My nie sme priatelia triednych bojov. To ale musíme nahliadnuť, že tak v hospodárskom ohľade, ako aj pofažne obrany robotníctva mnoho nám treba opraviť. Také zákony žiadame, ktoré pozdvihnú hospodára, premyselníka, fabrikanta, aby potom aj oni pozdvihnúť mohli robotníka. Opravde kresťanského ducha, kresťanské presvedčenie chceme vniesť do zákonodarstva, aby vynášalo také zákony, ktoré majú slúžiť blahu a záujmom kresťanského ľudu.

Po hlučných objavoch, akými povdčačné obecenstvo na túto reč odpovedalo, kresťansko-sociálne shromaždenie nasledovne osloví!

Jeho Eminencia kardinál knieža-primas:

Veľactené shromaždenie! Odznelé reči tak hlboký dojem urobily na mňa, že za potrebné držím ku prítomným obrátiť sa niekoľko slovami. Po troch rečníkoch ťažko mi padá povedať volačo nového. Pán vyslanec Haller dôkladne vysvetlil, čo je za rozdiel medzi sociáldemokratom a kresťanským socialistom. My stojíme na náboženskom základe, sociáldemokrati usilujú sa odstrániť tento základ. Vysvetlil pán vyslanec, kolko lsti a falosnosti väzí v tom návale, že neskoro dávame o sebe znak života a že naša inteligencia nemá smelosti farbu vyznať. Prítomne pod nátlakom naši ľudia prebúdzajú sa k povedomiu, že ako dobrí katolíci, môžu byť aj dobrí socialisti. Ostaňme na tejto ceste a našu prácu zdar bude korunovať.

Veľmi ma teší, že tak početní zúčastnili sa tohoto shromaždenia, horlivosť mojich katolíckych veriácií naplňuje ma citami opravde úprimnej radosti.

Na tieto slová jeho Eminencie shromaždenie odpovedalo hlučným potleskom a hromovitým éljenovaním a po odspevaní nacionálnej hymny rozišlo sa v pokoji.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Kresťan». «Kresťan» už cez XXV. päťadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

Udalosti svetovej vojny.

Primerie a návrh pokoja.

Rakúsko-uhorský zahraničný minister gróf Burián, v usozumení s vládami Nemecka a Turecka, 4. októbra predsedovi severo-amerických Spoj. Štátov Wilsonovi prostredníctvom švédskej vlády poslal nasledovnú notu:

Pán predseda!

Rakúsko-uhorská monarchia, ktorá viedla vojnu vždy len ako boj na svoju sebaobranu a opätovne prejavila svoju ochotu, aby krviprelievaniu urobila koniec a dosiahla spravodlivý a čestný pokoj, týmto pred predsedu Spojených Štátov predstupuje s tým návrhom,

aby s ňou a s jej spojencami naskutku uzavrel primerie na suchu, na mori a v povetrí a aby sa pustil do bezprostredných vyjednávanií o uzavretí pokoja,

ktorým by slúžily za základ 14 punktov odkazu, poslaného pánom predsedom ku kongressu dňa 8 januára 1918. a štyri punkty, ktoré označil pán predseda Wilson vo svojej reči 12. februára 1918., zároveň berúc do ohľadu aj rozvinovania pána predsedu Wilsona 27. februára 1918.

O udalostiach na bojišťač minulého týždňa z hlavných válečných stánov vydané boli nasledovné úradné zprávy:

Talianске bojište. 28. septembra: Nestalo sa nič zvláštneho. Uhorsko-rakúske čaty od Ochridského jazera na západ, na jednom od Bulharov prevzatom odseku odrazily nepriateľský útok. 29. septembra: Na talianskom fronte významnej udalosti nebolo. V Albánii na morskom pobreží pri Berate talianske výpady sa zmazali. Na západnom bojišti cis. a král. čaty pod velením podmaršalla Metzgera pri Verdune zvlášte sa vyznačily. 30. septembra: Na talianskom fronte zdarné podujatia patroľ. V Albánii, od Ochridského jazera bezprostredne na západ, vzhľadom na polozenie bulharského frontu, rak.-uhorské čaty vyprázdnilo jedon odsek. 1. októbra: Na talianskom fronte neudalo sa nič zvláštneho. V Albánii na rozličných bodoch miestne boje. 2. októbra: Na talianskom fronte mierne delostrelecké a patroľové boje. 3. októbra: Na severnom úbočí Monte Tombo zdarné boje v prednom území. V Albánii pod nutným účinkom na bulharskom fronte odtiahli sme naše divisie. Taktó Berat dostal sa do rúk neprateľa. 4. októbra: Delostrelectvom podporovaný útok talianskych útočivých čiat na časte našich posícii v Judikáriach zmaril sa v ohni ručných granátov obranného mužstva. V Albánii odtiahnutie nášho frontu deje sa dľa plánu a nemýlene za nami tiahnucim nepriateľom. Dňa 2. októbra asi 30 nepriateľských válečných lodí a početní nepriateľskí letúni za dve hodiny bombardovali mesto a prístav Durazzo. Hmotná škoda je nepatrná. Pokus nepriateľa, aby torpedovými loďmi vnikol do prístavu, zlomil sa na pobrežnej ochrane a na obrane

našej vlastnej válečnej sily, medzi čím jednu nepriateľskú válečnú loď sme potopili.

Západné bojište Nemcov proti Francúzom, Angličanom a Amerikánom. 28. septembra: Silné protiútoky nemeckých čiat proti výpadom Angličanov a Amerikánov. 29. sept.: Zdarné útoky Nemcov proti Amerikánom. 30. septembra: Prudké boje od mora po Verdun. 1. októbra: Nemecké čaty zdarne bojujú na novej čiare vo Flandrii. 2. októbra: Čaty antantu zaujali St. Quentin. 3. októbra: Zdarná defensíva nemeckých čiat. 4. októbra: Zmarené útoky Angličanov o pretrhnutie nemeckého frontu.

Palestínsky front. 2. októbra: Turecké čaty východne od Damaskusa stoja v boji s Angličanmi. Dľa anglickej úradnej zprávy Angličania zaujali Damaskus.

Prevrat v Bulharsku.

V predošlom čísle sdělili sme v krátkosti, že bulharská vláda antant prosila o zastavenie ďalšieho nepriateľstva na celom fronte, ktorý posiaľ bránila bulharská armáda, o uzavretie osobitného pokoja a že ku tomu cieľu svojich delegátov poslala do Salonik.

Bulharskí delegáti minister Liapčev, generál Lukov a bývalý minister Radev v sobotu, 28. sept. večer prišli do Salonik, kde ich prijal generál Franches d'Esperay, hlavný veliteľ vojsk antantu na Balkáne. V nedeľu delegáti radili sa s generálom d'Esperayom, ktorého podmienky prijali a na tomto základe uzavreli primerie a nepriateľstvo hneď aj zastavili.

Podmienky primeria.

Londýn, 1. októbra. Dľa zprávy Reuterovej kancelárie bulharské primerie hneď vstúpilo do života a zostane v platnosti po skončení vyjednávania o pokoj. Primerie má výlučne vojenský charakter, uzavrel ho francúzsky generál a nie diplomata. Medzi podmienkami primeria sú:

Okamžité vyprázdnenie obsadených území Grécka a Srbska; okamžité odzbrojenie bulharskej armády; prepustenie všetkých premávkových prostriedkov: železníc a lodí pre antantistov; antantisti budú dozerať na zbraň, ktorú treba posbierať a na rozličných stranách krajiny do skladov uložiť; antantisti dostanú právo slobodného pretiahnutia v Bulharsku a obsadenia z vojen-

Do pozornosti kresťanských hospodárov.

Ludová hospodárska obchod tovaru prevádzajúca
u.č. sp. Budapešť, IV., Ferenciek tere 4.

výhodne zasiela

každého druhu hospodárske stroje, sejačky, šrotačky
a t. d. olej, kolomaz, masť ku strojom a iné potrebnosti.

Za najvyššie ceny kúpi

víno, mäd, včelský vosk, ovocie, ovocnú pálenku,
zeleniny, kolomaz, masť, vlnu a každého druhu plodiny.

**Každý kresťanský hospodár teda vo vlastnom
nec: sa obráti ku vyš udanej firme!**

ského ohľadu významných bodov; v samom Bulharsku tieto body obsadia anglické, francúzske a talianske čaty, kdežto grécke územia obsadia grécke a srbské územia srbské čaty.

Territoriálne zmeny po skončení vojny nie sú ani slovom spomenuté. Uzavreli, že tieto otázky odročia na dobu vyjednávania o všeobecnom pokoji, lebo by malo osudný účinok, keby hádnym otázkam dovolili vplývať na ďalšie pokračovanie vo vojne.

Podmienky prímeria pred mimoriadnou sessiou sobranja. Trónna reč cára Ferdinanda.

Bulharský ministerpredseda Malinov v pondelok, 30. septembra podmienky prímeria predostrel mimoriadnej sessii sobranja, ktoré zahájené bolo nasledovnou trónnou rečou cára Ferdinanda:

Pánovia! Všeobecné polozenie krajiny a mimoriadna starostlivosť, ktorú potrebujeme, aby sme vyhověli potrebám armády, ktorá svoju povinnosť hrđinsky plní, v máji tohto roku urobily potrebnýn utvorenie terajšej vlády. Verejnou mienkou vyhlíadnutá a dôvery hodná vláda za krátky čas, odkedy vedie záležitosti krajiny, urobila všetko možné, čo okolnosti dovolovaly, aby riešila početné otázky, vyvolané položením, ktoré nastalo počas válečných rokov.

Páni vyslanci! Naplnení najväčšou lojalitou naproti našim spojencom ja a moja vláda mysleli sme len na to, aby sme plnili svoje povinnosti naproti vlasti a vlasti, taktiež i našim statným čatám umožnili dosiahnutie čestného pokoja, ktorý je hodný bolestných obetí, ktoré národ priniesol v boji za dosiahnutie svojej jednoty. V tomto smysle urobili sme všetko, čo bolo možné. Konečne moja vláda po zralom uvažovaní polozenia uzavrela, že početným našim nepriateľom podá návrh, aby začali vyjednávať cieľom uzavretia prímeria a prípadne pokoja.

Vláda, ktorá má pred očima skutočné polozenie a hromadu otázok, ktoré toto polozenie nastoliio a ešte nastoliť môže, uzavrela, že národné sobranje svolá ku mimoriadnej sessii. Toto samo sebou rozumie sa nevytvára, aby národné sobranje v tejto mimoriadnej sessii mohlo sa zaoberať aj s inými záležitosťami, ktoré vyžadujú potreby riadneho pravidelného vladárenia. V tom presvedčení, že vo vašich poradách a uzavretiach podate svedoctvo šikovnosti, múdrosti a vlasteneckého cítenia, ktoré terajší okamih vyžaduje, na vašu prácu prosím požehnanie Všemohúceho a štvrtú mimoriadnu sessiu sedemnásteho riadneho národného sobranja vyhlasujem za zahájenú. Nech žije Bulharsko! (Dlhotrvanlivý súhlas.)

Po prečítaní trónnej reči nasledovaly obvyklé služby božie, načo ministerpredseda Malinov navrhol, aby sobranje svoje zasadnutia odročilo do piatku (4. okt.), aby zastupiteľom národa o všeobecnom položení a zvlášte o vyjednávaní v záujme uzavretia prímeria a pokoja mohol predostreť dôkladný obraz. Sobranje návrh prijalo, načo zasadnutie zaključili.

Zasadnutie bulharskej sedliackej strany.

Sofia, 1. októbra. (Bulharská telegr. kancelária.) Parlamentárna skupina sedliackej strany, ktorej obe frakcie sa znova spojily, včera vydržiavala zasadnutie, na ktorom sa radili o položení. Strana uzavrela, že všetkou svojou silou bude sa usilovať o konsolidovanie frontu (?) a o udržanie pokoja krajiny a vyzve vlastencov, aby sa sdružili okolo vlády.

Bulharský cár Ferdinand zaľakoval.

Sofia, 4. októbra. Cár Ferdinand vo štvrtok (3. okt.) večer v prospech svojho syna, dediča trónu Borisa zriekol sa trónu. Knieža Boris už i nastúpil trón. Vláda Malinova podala demissiu novému kráľovi, ktorý ale vláde vyslovil dôveru a požiadal ministrov, aby podržali svoje torby.

Nový bulharský cár.

Nový bulharský cár Boris II. narodil sa 18. januára r. 1891. Pochádza z prvého manželstva bývalého cára Ferdinanda s parmskou kňaznou Lujzou, na ktorú sa aj veľmi ponáša. Knieža Boris v sofijskej kráľovskej palote vyrástol takrečeno nepozorovane od vonkajšieho sveta. Jeho otec ho zavčasu zasvätil do štátnych záležitostí a vždy mu kládol na srdce, aby dobre poznal svoj národ a krajinu. Knieža Boris bol uzavretým človekom, ktorý vždy poslúchal úpravy svojho otca a mimo dôstojníckeho povolania zaoberal sa hlavne vedeckými bádaniami. Ako jeho otec veľmi miluje umenie, rozumie sa do maliarstva a do hudby a hovorí mnoho reči.

Cár Ferdinand v cudzozemsku.

Bulharský cár Ferdinand vo štvrtok, 3. okt. večer opustil Sofiu a odcestoval do cudzozemsku. V piatok večer o 8. hodine bývalý cár na osobitnom vlaku prišiel do Budapešti na Francovo nádražie, odkiaľ po 15 minútach cestoval ďalej do Viedne.

Smluva Bulharov o prímerí.

Lugano, 5. októbra. Dľa salonickej zprávy spolupracovníka talianskeho časopisu «Secolo» bulharskí delegáti a hlavný veliteľ armády antantu v Macedonii generál d'Esperay podpísali nasledovnú smluvu:

1. Ešte obsadené územia Srbska a Grécka Bulhari naskutku vyprázdnia, ale z týchto území nemôžu vziať ani lichvu, ani iné. Na vyprázdnených územiach bulharské vrchnosti ďalej budú účinkovať.
2. Bulharskú armádu naskutku odzbroja.
3. Bulhari na určenom mieste vydajú všetku svoju zbraň, strelivo a premávkové prostriedky.
4. Z príležitosti obsadenia východnej Maccdonie Grékom odobratý válečný materiál vrátia Grékom.
5. Od Ťsküba na západ ležiaci bulharskí vojaci složia zbraň. Týchto vojakov budú považovať za válečných zajatcov. Dôstojníci si podržia zbraň.
6. Bulharských válečných zajatých bez každej vzájomnosti môžu použiť. Antantských zajatcov treba vyslúžiť.

7. Nemecko a Rakúsko-Uhorsko dostanú štyri týždne termínu, aby za tento čas svoje vojská a vojenské vrchnosti odtiahly z Bulharska. Za ten istý čas musí Bulharsko opustiť aj diplomatické a konsulárne osobníctvo ústredných mocností.

Zasadnutie sobranja

Sofia, 5. októbra. Predseda sobranja na žiadosť ministrapredseda Malinova vyslancov sobranja v piatok pozval do mimoriadneho zasadnutia. Zasadnutie zahájili za napnutého očakávania. Dvorana a gallerie byly nabité. Ministerpredseda Malinov oznámil zaďakovanie cára Ferdinanda a nastúpenie na trón nového cára, ktorý

premoženiu ktorej potrebné sú tie najprísnejšie obranné poriadky.

Mešťanosta nariadil, že počnúc od 1. do 13. októbra treba zavrieť všetky školy, výmúc university a polytechniky.

Každý pád španielskej náčhy treba oznámiť okresným predstavenstvám. Chorobu oznámiť povinný je lekár, potom kňaz, učiteľ, baba a vôbec každý, kto vie o páde ochorenia na španielsku náčhu. Kto chorobu zamešká oznámiť, spácha priestupok a môžu ho odsúdiť na 600 korún peňažnej pokuty.

V nemocniciach opatrovaných chorých navštevovať je vôbec zakázané, ale v odôvodnenom súrnom páde

□ Z Rakúska prišlé dieťa v kruhu svojej rodiny.

bude panovať pod menom cár Boris II. Potom prečítal dva cárske manifesty. Prečítanie manifestu cára Borisa sprevádzal živý súhlas a privolávanie mu na slávu. Potom ministrapredseda Malinov sdělil, že novému cárovi oznámil zaďakovanie vlády, ale cár zaďakovanie neprijal. Sobranje potom prijalo bez zmeny všetky podmienky prímeria.

Obrana proti španielskej náčhe.

Španielska náčha sa už stala natoľko nebezpečnou, že vrchnosti musely porobiť mimoriadne poriadky cieľom zamedzenia ďalšieho šírenia sa nákazy.

Budapešťiansky mešťanosta ku obecnstvu vydal vyzvanie, ktoré obsahuje veľmi prísne úpravy. Vyzvanie ustáľuje, že sa španielskou chorobou pomenovaná nákazlivá influenza vyvinula v epidemickú chorobu, ku

lekár nemocnice výnimočne môže dovoliť navštíviť nemocného.

V každej nemocnici na španielsku náčhu chorých treba oddeliť od ostatných nemocných. Do nemocnice poslať treba len tých chorých, ktorých stav bezpodmienečne vyžaduje opatrovanie v nemocnici.

Vyzvanie mešťanostu oboznamuje obecnstvo s príznakmi španielskej choroby a s cieľuprimeraným spôsobom bránenia sa proti nákaze. Dľa zkušenosti nákaza najviac a najrýchlejšie šíri sa tam, kde je viac ľudí spolu za dlhší čas, zvlášte v zavretých miestach, lebo nakazenie stáva sa hlavne cez povetrie. Preto je odporúčateľné vyhýbať spoločným schôdzkam, divadlám, kaviarňam, klubom, kostolom, čakáľňam, zasadnutiam.

Na veľkých železničiaciach, na elektrických cestujme len v páde nevyhnutnej potreby, lebo následkom dýchania a slín chorých spolucestovateľov, taktiež následkom

pripadného stykania sa s nimi aj my môžeme dostať chorobu. Keď kašleme alebo keď sa nám kýchne, pred nosom a ústami držíme si ručník. Bozkávanie úst, tvári a rúk treba vyhýbať. Plivanie je nebezpečné. Podávanie ruky môže šíriť nákazlivú chorobu. Ústa a hrdlo každý deň viackrát vypláchnime si desinfikujúcou tekutinou. Telo, odev a byt držíme si v čistote. Umývať sa a prať dosť dobre možno aj bez mydla, zvlášte teplou vodou. Ruky umyeme si pred každým jedením. Pozorujeme na to, aby pri jedení každý potreboval svoju servitku. Chránime sa prechladnutia, vyhýbajme zábavkám, noci nemárnime bez spania, bo v protivnom páde vzdorovacia sila tela proti chorobám klesne. Kto má náchtu, kto je zachrípnutý, koho bolí hrdlo, kto kašle alebo kto má horúčku, naskutku nech sa obráti k lekárovi.

Zvláštnu pozornosť treba venovať čistote, prevetrevaniu miestností a neslobodno jesť zkažené alebo nezrelé ovocie a zeleninu.

Mešťanosta konečne oznamuje, že cieľom premozenia nákazy porobené sú všetky poriadky, ale práca vrchnosti výsledná môže byť len tak, jestli ju obecnosť celou silou bude podporovať.

*

Španielska choroba veľmi sa šíri aj v mestách a po dedinách na Horniakoch. V košickej ženskej hospodárskej škole na nákazu ochorelo vyše päťdesiat žiačiek, z ktorých jedna už aj zomrela. V Prešove profesorka hlavného gymnásia Hermína Szilassy v 34. roku svojho života zomrela na španielsku náchtu.

Vo Viedni, dľa zprávy hlavného lekára mesta, teraz značne viac ľudí mre na zapálenie pľúc, ako obyčajne. V normálnych časoch vo Viedni na zapálenie pľúc za mesiac zomre priemerne 50 osôb, kdežto teraz za mesiac zomre ich aj 100.

Z Lugana oznamujú, že v Padue na španielsku chorobu zomrelo už viac tisíc ľudí.

CHYRNÍK.

Jeho Eminencia kardinál knieža-primas medzi mládežou svojho rodiska. Jeho Eminencia kardinál knieža-primas od pondelku, 30. septembra do stredy poludnia bol vo svojom rodnom meste Skalici. Arcipastier počas svojho pobytu v Skalici prijal deputácie mestskej rady, patronátu, vierovyznaní, hl. gymnásia, dievčenskej polgárky, ľudových škôl, Červeného kríža a Gvadányiho kruhu. Knieža-primas bol aj v gymnásiume, kde ho žiaci a professori privítali v kaplne ústavu. Tu v mene žiakov osmoklasník Franc Sillinger pozdravil knieža-primasa, ktorý vo svojej odpovedi povzbudzoval mládež ku vlastenectvu a ku vernosti naproti viere. Že milosť božia priala jeho dráhe — hovoril medzi iným — to pripisuje zväčša tomu, že nasledoval rady a učenia svojich profesorov. Aj žiaci nech to nasledujú. Professorenský sbor ústavu oprávnené sa teší dobrému chýru, že mládež vychováva v nábožnom a vlasteneckom duchu, za čo profesorom vyslovil svoju vďaku. Konečne mládež

poručil do božej milosti. Knieža-primas počas svojho pobytu v Skalici na rozličné ciele daroval menšie obnosy a na opravenie farského kostola 100.000 korún. Pomocnému spolku hlavného gymnásia daroval 5000 korún s tou žiadosťou, aby v ústave bol založený študentský stôl (alumnium) cieľom oblahčenia výživy žiakov a ich rodičov, na čo knieža-primas zvlášte počas vojny kladie veľkú váhu.

Dar kráľa jednomu gazdovi Gabrielovi Vasieze-kovi, gazdovi v obci Gyöngyöspata, sedem synov tiahlo na bojište. Viac z nich už padlo. Jeho veličenstvo kráľ teraz statnému otcovi poslal 300 korún a s počiatočnými literami svojho mena ozdobenú vojenskú sochu.

Dar na výpomocné káplinky. Jeho Eminencia kardinál knieža-primas dr. Ján Csernoch na budapešťanské výpomocné káplinky dal nových 2000 korún.

Kardinál Farley zomrel. Newyorský arcibiskup, kardinál Farley zomrel v 76. roku života svojho. Narodil sa v Newyorku. Svoje bohoslovecké štúdiá končil v Ríme.

Za zachránenie kráľa Jeho veličenstvo kráľ — ako úradné noviny oznamujú — na uznanie hrdinského chovania sa, preukázaného z príležitosti zachránenia jeho veličenstva od utopenia, res. zástavníkovi Václavovi Jakeljovi a automobilnému vojakovi Teodorovi Hovesovi udelil zlatú medailu hrdinskosti.

Vojenské vyznačenie kňaza spišskej diecésy. Bývalý spiš.-podhradský kaplán Jozef Klinovszky, ktorý prítomne je vojenským kňazom oddielov najťažších chorých prešporského XIX. garnisonšpitálu, za sebaobetavé duchovné služby a za svedomité vedenie svojho úradu vyznačený bol kňazským záslužným krížom druhej triedy na stužke bielo-čierenej.

Stotisíc korún na nemocnicu. Vdova po veľko-obchodníkovi Francovi Benerovi v baraňanskom Baresu složila základinu 100.000 korún na verejnú nemocnicu, na pamiatku svojho hrdinskou smrťou zomrelého syna.

Znovavystavenie spišskej obce Markušoviec. V záležitosti znovavystavenia ohňom spustošených 28 markušovských domov zaviedli mohutný pohyb. Na obecnom výborovom zasadnutí, na ktorom prítomný bol i fõišpán barón dr. Tibor Máriássy, uzavreli: 1. že sa obrátia k ministrovi obchodu a vnútra v záležitosti vyassignovania výstavných látok; 2. že sa obrátia k ministrom domobrany a vnútra o prepustenie 60 vojenských robotníkov; 3. že sa obrátia k ministrovi vnútra o bezúrokovú požičku 500.000 korún. Strova a byt robotníkom dá obec. Obecnosť mesta Iglova pohorelcom poslalo 800 a kézmarský mešťanosta 297 korún.

Povodeň v Spišskej Magure, ktorej koncom augusta v obci padly tri ľudské životy, ukázala potrebu základného regulovania tamojších premávkových pomerov. Následkom toho bola tam v minulé dni z Košíc a z Levoče komisia, ktorá uzavrela, že porúchaná cesta preloží sa na úbočie vrchu, aby viac nebola vystavená prípadnej povodni. Zakročili aj ohľadom regulovania rieky Dunajca.

Vyznačený spišsko-magurský vojak. Richvaldský gazda Ondrej Michna, vojak 15. delostreleckého pluku, na talianskom bojišti vyznačený bol strieb. medaillou hrdinskosti II. triedy. Je to už štvrté jeho vyznačenie.

Nová španielska nemoc. V Španielsku vystúpila nová, doteraz neznáma choroba, ktorá sa zjavila v celej krajine. V hlavnom meste Madride doteraz bolo 4000 pádov. Prvé príznaky španielskej nátky sú známe, tie prejdú potom na týfus a zapálenie pľúc.

Španielska nátkha v Uhorsku. V Szatmárnémete na španielsku nátkhu ochorelo vyše 2000 ľudí. V Szekszárde zúri tiež, dvaja už i na ňu zomreli. V Košiciach polovica žiakov leží na túto chorobu. V týchto troch mestách zatvorili všetky školy.

Španielska nátkha v Spiš. Magure. Španielska nemoc zavítala už aj do Spišskej Magury. V Relove, v Lipniku a Folvarku skoro v každom dome ochoreli na túto nátkhu, v Relove už aj zomreli na ňu štyria a v Lipniku dvaja.

Španielska choroba v Norvégsku rozširuje sa vždy vo väčšej miere, zvlášte v mestách, kde bolo už aj viac smrtných pádov. Zatvorili školy, kostoly, mozi a shromažďujúce miesta.

Španielska choroba v Budapešti. Pre nebezpečné zúrenie španielskej choroby v hlavnom meste, 1. októbra na 14 dní zatvorili všetky elementárne a stredné školy.

Rozmáha sa španielska nátkha. Zo Švédska oznamujú: Poneváž sa španielska nátkha epidemične rozširuje v kasárňach, zakázali jasenné manévry. V posledné dni na španielsku nátkhu ochorelo 21.000 vojakov, z ktorých 78 zomrelo.

Spišsko-novovesská (iglovská) firma Koromzay a Spoločníci z príležitosti 40-ročného jubilea jestvovania na invalidný a pensijný fond svojich robotníkov obetovala 10.000, na budapeštiansky Spišský Domov (Szepesi Otthon) 15.000, na novovesský nemocničný fond 10.000 a na spišsko-belanskú nemocnicu 5000 korún. Okrem toho odmenila aj každého robotníka.

Šárišania za kresťanskú tlač. Grécko-katolícki veriaci šárišských obcí Sósfüred a Benedekvágás na kresťansko-sociálnu tlač obetovali 110 korún.

Vyznačení spišskí vojaci 67. peš. pluku. Veľkú striebornú medaillu hrdinskosti dostali: kaprál Michal Mudrák (Lubica), rezervisti Adolf Hoza (Merény), Jozef Frankovszky (V. Frankova) a landšturmista Jakub Lipták (Levoča). Striebornú medaillu hrdinskosti druhej triedy dostali: strážmajster Zoltán Küffer (Vondrišle), fírer Michal Illencsik (Šavnik), kapráli Ján Varjanka (Hunsdorf), Jozef Szklenka (Teplica), frajter Vojtech Dominik (Lešnica), landšturmisti Ján Molitor (Mateovce), Jozef Bucskó (Prakdorf), Mikuláš Bernát (V. Lipník), Ondrej Oraesko (Malá Lomnica), Ján Dubravszky (V. Slavkov), Jozef Pavliga (Hranovnica), Vojtech Klinek (Matašovce), Ján Jakubesak (Vikartovce).

Mesto Košice od električných karotiek berie dva haliere premávkovej dane.

Židovská otázka v Uhorsku.

Noví zemepáni.

Pánstvo Ladislava Pálffyho v Gönce (2400 jutár) kúpil doterajší árendás Julius Schwarz. Majetok Ladislava Ordódyho v Nagykereskényu (1400 jutár) kúpil budapeštiansky bankár Reiner. Majetok grófa Štefana Szapáryho (1400 jutár) kúpil Mark Löwy. 2000 jutrový grófsky Zichovský majetok v chotári obce Topolya kúpilo jedno budapeštianske židovské konsorcium. Keď to tak pôjde, už dlho nebudú hromžiť v Uhorsku na tisíc-jutrašov. Bo červení buriči a čierni rytieri lôží nemajú nič proti novým zemepánom, ba sa im tešia.

Blažení židia.

V septembri bola sesóna dlhých židovských sviatkov, keď sme medzi zatvorenými obchodmi znovu mali príležitosť hojne zkusiť, v čích rukách je v Uhorsku tolko válečnej biedy a trápenia spôsobiaci obchod. Ohľadom na tieto sviatky, na pričinenie sa ministra náboženstva a výučby, minister domobrany nariadil, aby židovskí kantori, predmodleníci a šachterí počas septembra urlaubovaní boli. Útla pozornosť dvoch ministrov spôsobila zaiste veľkú radosť u Machabejských veriacich od bojovnej túžby. Len škoda, že aj kresťanské vojsko nebýva účasťne podobnej pozornosti. Bo jestli by sa to stalo — myslíme — hneď by sme mohli dokončiť vojnu.

Zázračné šijacie šidla len K 4.90.

Šije najrýchlejšie šteppštychy ako sijací stroj. Najlepší vynález, ktorým každý predmet z kože, roztrhané topánky, koňské naradia, pokrovcy, vrecia atď. sám si opraví môže. Každému nevyhnutne potrebné. Záruka upotrebitelnosti. Cena komplet šijaceho stroja s cverkami, so 4 rôznymi ihlami a s úpravou upotrebenia, kus po K 4.90. — 3 kusy K 14.— Zasiela s poštovou dobierkou M. Švoboda Wien, III, 2, Hiessgasse 13. B.

Prostriedok ku

rasteniu vlasov,

akého ešte nebolo. Behom krátkeho času narastú od neho bujné vlasy a prekazí vypadávanie vlasov, ocernami pred včasným osedivením, behom mesiaca skvelý výsledok. Cena 15 a 20 K. Poštové trovy 1.60 K.

BOTAR C. REGINA. Budapest, Erzsébet-körút 34.

Bez karotky k dostaniu.

Domové zimné šnorované topánky s gumy podošvami a ochranou podošiev 33 kor. 4 hal., tiež s vyokou sarou 47 kor. 20 hal. Ďalej znamenité telocvičné a tennis topánky zhotovené z patent žiniek a telocvičné topánky s gumy podošvami. Papuče pre ženy 10 a 11 K. Nezodpovedné bere sa späťky. **Schäfer Milsa,** Budapest, I., Döbrentei tér 4.

Svrabľavosť, lišaj, svrab

najrýchlejšie odstráni **Dr. Flesch-a** zákonom chránená

Skabofom-masť

Nešpiní, nemá žiadneho zápachu. Teglik na próbu K 3.—, veľký tegel K 5.—, rodinná dávka K 12.— Adresa K objednaníu:

Dr. E. Flesch-a

„Korona“ gyógyszertára, (Győr).

Ja Anna Csillag

s mojimi 185 cm. obrovskej dlžky LOREY VLASMI, ktoré som dosiahla 14 mesačným upotrobovaním vlastného vynálezu masťi. Toto je jediný osvedčený prostriedok proti prehnutiu ku podporovaniu rastenia a posilneniu pody vlasov. — Pri mužských v krát-kom čase pôsobí rastenie hustej brady, vlasom a brade dodá prirodzeného lesku a ľahkej ohýbnosti a do najvyššieho veku chráni pred časným osedivením

Cena teglika: 6, 10 a 15 kor.

Poštové zásielky vybavujú sa každodenne, pri voprednom zaslaní obnosu alebo s poš-tovou dobierekou, do všetkých krajov sveta bezprostredne z dielne, kam všetky objednávania upraviť treba.

ANNA CSILLAG, Viedeň,
Kohlmarkt 20.

Retiazky na ohlávku 7 K.

Retiazky pre ľichvu s patent strunou strednej jakosti 11 korún 50 halierov, silnej doroby. Trovy doposlania a zaobalenia týkajú sa objednávateľa. K objednávaniu pri voprednom zaslaní peňazi alebo s poš-tovou dobierekou.

LENDVAI MÓR vývozný dom,
Budapest, VII., Kertész-utca 43.

Svrabľavosť,
Potenie,
Slnečný úpaľ,
Supanie kože,
Svrab a hostec,
Neduhy kože, rany,
Opuchliny a staré rany

istotne lieči zákonom Borovičková masť. chránený prostriedok. Nešpiní a je zcela bez zápachu. Malý teglik 4 koruny, veľký teglik 6 korún, rodinný teglik 10 korún, k tomu patriaceho borovčkového mydla cena 6 K. Adressa objednávok

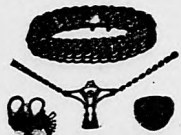
Alexander Gerő, lekárnik Nagyköros 40.

Bezplatne

dosťane každý na žiadost môj cenník strieborného, zla-teho tovaru a hudobných nástrojov. Husle po K 40, 45, 55 a v. Dobré harmoniky K 45, 60, 80. 2 radov vie deňské harmoniky K 120, 140. 3 radov harmoniky K 300, 400 a v. Zámna alebo návrat obnosu. Zasiela s poš-tovou dobierekou alebo pri vo-prednom doposlani peňazi vývozný dom Ján Konrad cis. a král. dvorný zásielca Brúx 1817. číslo (Čechy).

8 halierov

(za jednu dopisničku) stojí Vás môj cenník, ktorý na žiadost bezplatne pošle Vám Ján Konrad, cis. a král. dvorný zásielca Brúx 1816. číslo (Čechy). Moderné 14 kar. zlaté zausnice: K 70, 80, 90. 14 kar. zlaté prstene s bar-visým kameňom: K 60, 70, s diamantom K 80, 90, 100 s brilliantami K 120, 150, 200. 14 kar. zlaté naručnice: K 200, 250, 14 kar. zlaté nahr-deňnice (kolliers): K 80, 90 s oveskom K 100, 120, 150. Veľký sklad zlatého a strie-borného tovaru každého druhu zasieľanie s poštovou dobierekou alebo pri vopr. dnom do-poslani obnosu. Zámna povolená alebo návrat peňazi.

Šrotujúci stroj.

V hospodárstve nevyhnutne potrebný, šrotuje od najhrubšieho do najmenšieho, ponač stroj naj-dokonálejšie možno regulovať. Ľahkej práceschop-nosti a hnatia, bo na ňom i dieťa šrotovať môže. Cena s obalením a zárukou 120 korún, s prípravou na nohy 160 korún.

Tieto stroje zhotovuje a zasiela

IMRICH TÓTH, Jászalsószentgyörgy

Pri objednaní prosím zreteľne udat adresu a železničnú stanicu.

Kukuričný zázračný ručný šrotovník

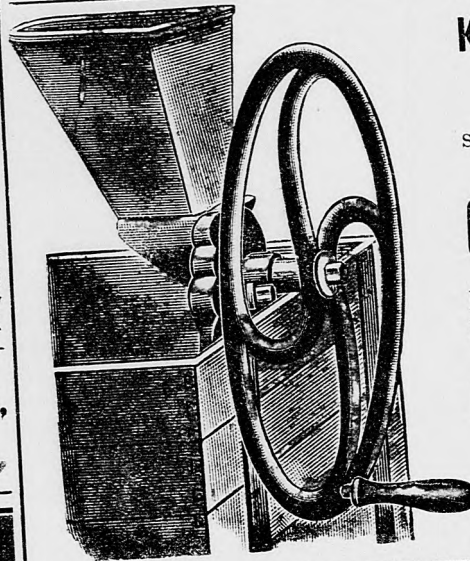
s valcom mletia ku zameneniu k regulovaniu

Cena od 140.— korún

počnúc, s truhlicou bezplatne pre-pustenou, bez poštových trov zasiela:

Faludi Henrik a Druh
velkokupci

Budapest, V., Akadémia-utca 1.

NAJDOKONÁLEJŠÍ MLYNEK!

Ktorým bár aj dieťa, pripraveným na ňom strojom, každého druhu obilie somleť môže Obrovskej schop-nosti roboty.

Bezodkladne k lífrovaniu. Cena K. 150.

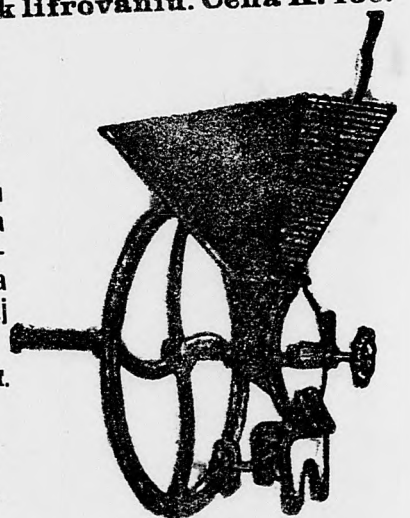
Tenistý stroj k prípraveniu na stôl alebo postavec bez nôh K 120, menší k domá-cemu upotrebeniu K 80. Objednanie prosíme na pošto-vej poukázke a zaslať treba aj 10.— K závdavok.

K odporúčaniu mlynky bezodkladne objednat. Výlučná adresa objednávania:

PAVEL SOHR

Somogyzil 35.

fabričný sklad ocelového tovaru.

Železničnú stanicu objednávateľa treba udat.

Oznamy prijíma administracia „KRESTAN“

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.